

М. О. Карп'як, Н. М. Попадинець

Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України в умовах російської агресії: структурні особливості

Економічна та політична ситуація, яка сформувалася в Україні сьогодні, революційні та воєнні події останніх років, – усе це спричинило динамічні зміни у загальній структурі економіки держави, а, зокрема, і у сфері зовнішньоекономічної діяльності її регіонів. Відтак у статті здійснено аналіз особливостей розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів України за період 2013-2015 рр. та оцінку впливу воєнної агресії з боку Російської Федерації на розвиток їх зовнішньоторговельних зв'язків. Упродовж досліджуваного періоду виявлено переорієнтацію експортного вектора регіонів України та зміну ринків збуту зі звичних на нові. На фоні загального падіння експорту українських товарів виявлено, що відсутнього падіння впродовж 2013-2015 рр. зазнав також імпорт. Досліджено та проаналізовано фактори, які вплинули на скорочення зовнішньоекономічної активності у всіх без винятку регіонах України. Унаслідок зміни структурних пропорцій у зовнішній торгівлі регіонів України визначено основні проблеми розвитку їх зовнішньоекономічних зв'язків. У результаті аналізу запропоновано рекомендації для подолання виявлених проблем і регулювання структурних диспропорцій розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіонів України.

Ключові слова: експорт, зовнішньоекономічна діяльність, зона вільної торгівлі, імпорт, регіони України.

Воєнні дії, які відбуваються в Україні впродовж останніх років, поставили перед державою низку нових викликів і завдань, пов'язаних зі збереженням взаємовідносин з її головними стратегічними партнерами і водночас просуванням і зміцненням її позицій на міжнародній арені. Підписання політичної та економічної частин Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (Угода) стало для України не лише документальним підтвердженням обраного вектору її розвитку, але й надією на впровадження довгоочікуваних реформ. Зміни, які відбуваються сьогодні у зовнішній торгівлі регіонів України, свідчать про початок процесу «відчуження» від звичної моделі усталених торговельних відносин і формування нових зовнішньоекономічних зв'язків у просторі, де діють інші правила гри.

Проблематиці зовнішньоекономічної діяльності та нарощування експортного потенціалу регіону присвячені дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких В. Д. Андріанов, П. Ю. Беленький, В. М. Геєць, Б. М. Данилишин, Л. В. Дейнеко, Я. А. Жаліло, М. В. Жук, А. П. Кіреєв, Л. Клайт, В. В. Коломієць, А. С. Лисецький, С. Р. Маккінон, А. І. Мокій, Н. М. Пархоменко, М. А. Пивоварова, А. С. Філіпенко, Є. В. Хлобистов, Л. Г. Чернюк, Ю. С. Ширяєв, Д. Шнейдер та інші. Вони розглядають зовнішньоекономічну діяльність регіону через його міжнародні господарські та торговельні відносини. Водночас проблема оцінки зовнішньоекономічної діяльності регіонів дотепер перебуває у сфері наукового дослідження. Подальшого розвитку потребують обґрунтування механізму реалізації зовнішньоекономічної політики на регіональному рівні в умовах зростаючої глобалізації економічних процесів.

Метою статті є оцінка структурних особливостей сучасного стану зовнішньоекономічної діяльності регіонів України в умовах російської агресії та виявлення тенденцій розвитку їх зовнішньоекономічних зв'язків.

Частка експорту у структурі ВВП України сьогодні становить понад 50%, тому від того, як саме складається картина зовнішньоекономічної діяльності її регіонів, залежить доля економіки держави загалом. З початком зовнішньої агресії і ведення бойових дій на території східних кордонів нашої держави її експортний потенціал втрачає свої позиції, що, своєю чергою, на пряму призводить до падіння її ВВП. Водночас відбуваються яскраві зміни в просторовій структурі

експорту України, а саме переорієнтація експортного вектора її регіонів і зміна ринків збуту зі звичних на нові. Статистичні дані сьогодні відображають нову реальність зовнішньої торгівлі, яка формується в регіонах України.

За роки незалежності України, а особливо в процесі останніх років військової агресії на сході, відбулися зміни в напрямках її зовнішньоторговельної політики – поступова її переорієнтація з країн-членів СНД на ЄС та інші країни світу. В обігу зовнішньої торгівлі України частка країн-членів ЄС зросла з 26% до 31,8% у 2015 р. (рис. 1). Лідерами за показниками зовнішньоторговельного обігу в країні Європи до 2014 р. були м. Київ, Донецька, Дніпропетровська, Київська, Львівська та Закарпатська області. У 2014 р. ці області загалом склали 70% загального обсягу експорту країни [1].

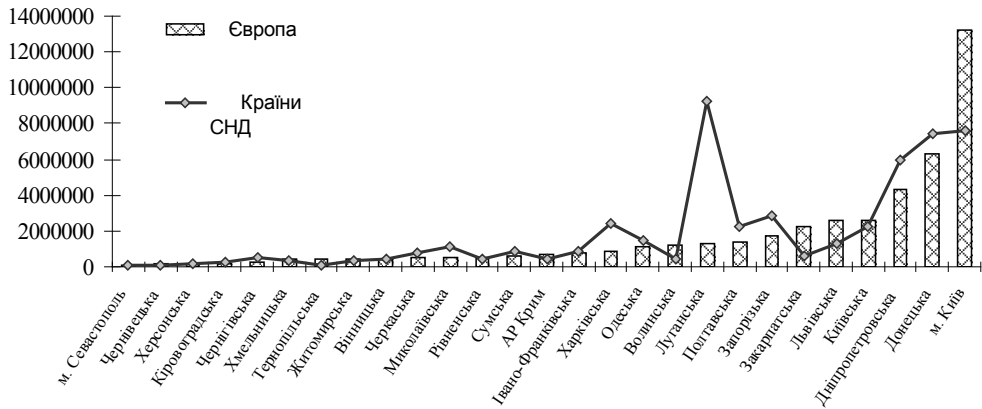

Рис. 1. Зовнішньоторговельний обіг України: регіональний аналіз, за станом на 2014 р. Побудовано за даними джерела [1].

Війна з РФ, у тому числі й економічна, призвела до того, що нині в Україні практично не залишилося регіонів, які б експортували до країн-членів СНД понад половину своєї продукції, за винятком трьох областей – Сумської, Харківської і Хмельницької. Цікавим також є той факт, що у двох східних областях – Луганській і Донецькій – частка експорту до країн-членів ЄС перевищила частку до країн-членів СНД.

Упродовж останніх двох років експортний потенціал України втрачає свої позиції. Багато іноземних компаній – контрагентів українського бізнесу з Європи – не стали укладати нові контракти, побоюючись посилення бойових дій в Україні. Крім цього, розпочалося масштабне витіснення української продукції з російського ринку. Усе це призвело до падіння українського експорту до ЄС на 30%, до Росії – на 70% [2].

Найбільші темпи падіння експорту до країн-членів ЄС спостерігалися у Донецькій (-40,9%) і Луганській (-97,8%) областях. Водночас зауважимо, що деяким регіонам усе ж таки вдалося зберегти позитивну динаміку торгівлі з ЄС, яка цілком компенсувала втрати від закриття східних ринків. До таких регіонів, зокрема належить Вінницька, Волинська і Чернівецька області, у яких темпи зростання експорту впродовж 2014 р. перевищили 20%, а у 2015 р. – 10%. Крім цього, позитивна динаміка торгівлі з Європою спостерігалася ще в п'яти областях України, а саме у Житомирській, Запорізькій, Миколаївській, Сумській і Хмельницькій [3]. Однак поки цього виявилось недостатньо, щоб компенсувати наслідки російських торговельних воєн.

Стрімке падіння експорту зумовлене певними факторами, що стали на перешкоді його зростання, зокрема в процесі застосування вагової економічної підтримки – введення в дію режиму автономних преференцій.

Головною причиною падіння експорту, вочевидь, стало загострення бойових дій на сході України. Як наслідок – зупинка експорту із зони проведення АТО. На відміну від окупованого Криму, статистичні показники якого не використовуються для формування загальних оцінок, дані Донецької та Луганської областей враховуються статистикою і доказом цього є статистика експорту металургії – у 2014 р. яка впала на 31,7% [4].

Наступним фактором, який призвів до загального падіння обсягів експорту держави, стало рослинництво. Експорт рослинницької продукції до ЄС за 2014 р. впав на 6,4% [1]. Основною причиною падіння у цій галузі стало зниження цін і попиту на світових ринках.

Варто зазначити, що частка країн-членів ЄС у загальній структурі зовнішньоторговельного обігу сільськогосподарської продукції складає 30%, тому основним завданням для України на сьогодні є посилення експортних позицій вітчизняних товаровиробників на ринку ЄС та нарощування експорту продукції з високою доданою вартістю. На сьогодні вже суттєво зменшився експорт сировинних видів продукції до ЄС: за 6 місяців 2014 р. їх частка у експорті складала 76%, а за відповідний період 2015 р. – 67% [5]. Важливо є не тільки зберегти подібні тенденції, а й підсилити їх у процесі розвитку зовнішніх торговельних відносин аграрних підприємств України в межах дії Угоди.

До інших факторів, які стали причиною падіння українського експорту, належать також недоступність кредитних ресурсів для вітчизняних підприємств-експортерів, адже вихід на ринки країн-членів ЄС потребує також модернізації своїх виробничих потужностей.

На фоні загального падіння експорту українських товарів, відчутного падіння впродовж 2013-2015 рр. зазнав також імпорт. Упродовж 2014 р. він скоротився на 29%, або 24, 5 млрд дол. США, а за 7 місяців 2015 р. на 37,8%, або 12,3 млрд дол. США [6] (рис. 2), (табл. 1).

У 2014 р. відбулись важливі зміни у регіональній структурі імпорту України, зокрема:

- ЄС посилив свої позиції основною джерела імпорту з 37% до 40%;
- позиція Митного союзу послабилась з 34% до 30%;
- частка імпорту з Росії знизилась з 29% до 23%.

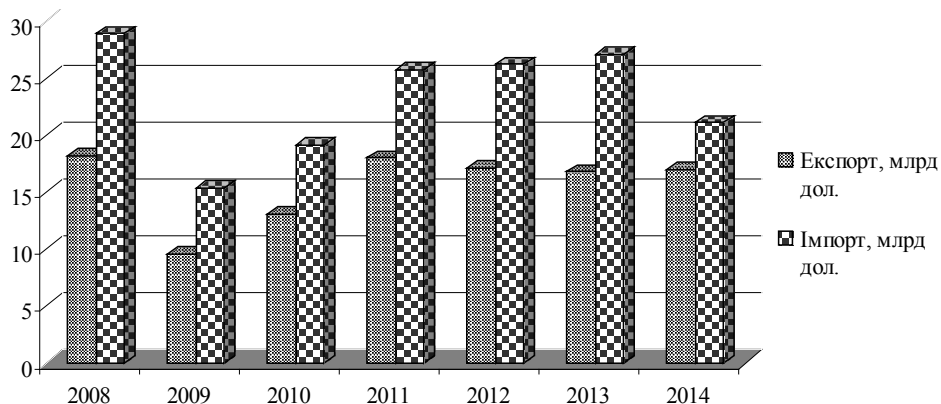

Рис. 2. Динаміка обсягів експорту та імпорту товарів України-ЄС, млрд дол. США, за 2008-2014 рр.

Побудовано за даними джерела [1].

Таблиця 1

Регіональна структура імпорту товарів і послуг України, 2014 р.

Регіон	Млрд дол. США	Зміна дпр, Млрд дол. США	Зміна % дпр, Млрд дол. США	Внесок до загального падіння експорту, %
ЄС-28	24	-7,3	-23,30%	29,80%
Митний союз	18,1	-10,8	-37,4%	44,10%
Росія	13,6	-10,9	-44,7%	44,6%
Білорусь	4,2	+0,4	+12,1%	-1,8%
Азія	10,5	-5,3	-33,4%	21,4%
Решта світу	7,5	-1,2	-13,4%	4,7%

Побудовано за даними джерела [7].

Рис. 3. Структура імпорту України з ЄС і Росії за технологічними групами, 2014 р.
Побудовано за даними джерела [8].

Падіння імпорту більшості товарів і послуг упродовж 2014-2015 рр. спостерігалось як з Росії, так і з ЄС (рис. 3). До такого скорочення призвели внутрішні чинники, зокрема сильна девальвація гривні та глибока рецесія. Зокрема, девальвацію гривні можна вважати основною причиною такого стрімкого падіння імпорту, як і скорочення обсягів сировини, матеріалів та устаткування, придбаних для потреб вітчизняного виробництва.

Упродовж 2013-2015 рр. імпорт товарів скоротився виключно у всіх регіонах України, а його падіння варіювало від 1,3 % у Полтавській до 47,7 % у Донецькій областях. Переважання експорту над імпортом мало місце у 18 регіонах України [9]. Найбільш імпортоорієнтованим регіоном України залишається м. Київ і Київська область. Показники Дніпропетровської області залишилися практично незмінними, а Донецька, яка опинилася в епіцентрі військових дій, вибула з трійки лідерів за споживанням імпорту.

Початок 2015 р. позначився помітним подальшим скороченням зовнішньоторговельної активності більшості регіонів України. За підсумками січня-лютого 2015 р. уже 21 регіон зменшив обсяги товарного експорту, а також усі регіони – імпорту. І якщо падіння імпорту пояснюється звуженням купівельної спроможності населення України щодо споживчих товарів, то у частині експорту варто говорити про те, що регіональні експортери поки що не змогли повною мірою компенсувати ринок РФ. Крім цього, неоднозначною є ситуація у сфері зовнішньої торгівлі з країнами-членами ЄС: досягнута динаміка не відповідає задекларованим в Угоді про асоціацію між Україною та ЄС можливостям розширення вітчизняного експорту до Європи. Значною проблемою залишається зволікання з переходом на технічні стандарти ЄС,

що призвело до змін у товарній структурі українського експорту на користь аграрної сировини та продовольчої продукції.

Такі дії викликали різке скорочення імпорту практично усіх груп товарів і послуг, а саме: падіння імпорту машин та устаткування (38%) через слабкі інвестиції; скорочення імпорту мінеральної продукції / енергоносіїв (28%) через зниження споживання нафти і газу; скорочення імпорту продовольчих товарів на 26% через низький споживчий попит.

У структурі імпорту основне скорочення обсягів відбулося за рахунок продукції машинобудування, металургії та хімпрому. Основні імпортоорієнтовані регіони України стали закуповувати набагато менше автомобілів (-54%), прокату чорних металів (-44,6%), кам'яного вугілля (-20%), мінеральних добрив (-39,6%) і природного газу (-8,9%). Загалом на падіння імпорту продукції машинобудування та енергоносіїв припадає 56% загального скорочення імпорту.

Структура імпорту з ЄС залишилась приблизно та ж, що й раніше: понад дві третини імпорту регіонів України займають високотехнологічні товари, сировина – понад 20% (рис. 4). Проте навіть після такого скорочення імпорту дефіцит у торгівлі України з ЄС склав 4,1 млрд дол.

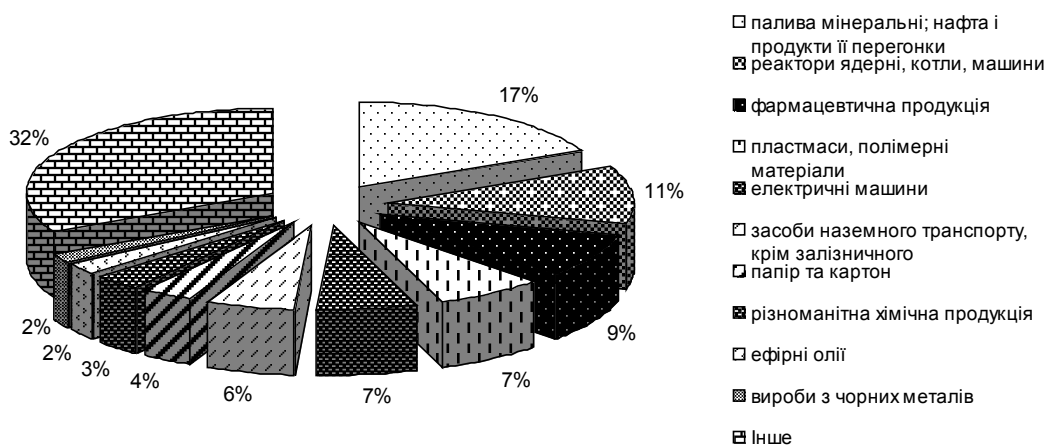

Рис. 4. Структура імпорту регіонів України з ЄС за технологічними групами, 2014 р.

Побудовано за даними джерела [8].

Мінеральна продукція / енергоносії залишаються основною товарною групою у загальному імпорті регіонів України з часткою у 27% від його обсягу. Попри слабкі інвестиції, продукція машинобудування зберегла за собою другу позицію з часткою у 20%. Таким чином, енергоносії та продукція машинобудування продовжили домінувати у загальній структурі імпорту України. Варто зауважити також суттєве регіональне зміщення імпорту енергоносіїв від Росії (-52%) до ЄС (+26%) та Білорусі (+33%), що, безумовно, є позитивним чинником для енергетичної безпеки держави. Відтак одним з наслідків скорочення імпорту слід відзначити позитивний його вплив на динаміку ВВП країни. Проте відновлення імпорту на певній стадії матиме вирішальне значення для модернізації та довгострокового економічного зростання нашої держави.

Проте виконання умов Угоди, дозволить «обнулити» імпортні мита щодо товарів з країн-членів ЄС, зазначених у доповненні А та В до Угоди (табл. 2) та таким чином забезпечити внутрішній ринок необхідними якісними товарами.

Таким чином, унаслідок зміни структурних пропорцій зовнішньоекономічної діяльності регіонів викристалізувалися основні проблеми розвитку їх зовніш-

Таблиця 2

Зміна тарифного захисту товарів України та країн-членів ЄС

Найменування групи, розділу за УКТЗЕД	Ставка ввізного мита					
	Чинна		З моменту набуття Угодою чинності		11-й рік	
	Україна	ЄС	Україна	ЄС	Україна	ЄС
Усього по митному тарифу	4,95	7,6	2,42	0,5	0,32	0,05
По товарах груп УКТЗЕД 01-24 (сільське господарство)	9,24	19,8	6,77	0,6	1,38	0,24
По товарах груп УКТЗЕД 25-97 (промислові та перероблені сільськогосподарські товари)	3,67	3,9	1,12	0,5	0,00	0,00

Складено авторами на основі джерела [10, С. 26].

ніх зв'язків. Основною проблемою є значне скорочення обсягів експорту регіонів, у тому числі і до країн-членів ЄС. Попри сильну девальвацію гривні у 2014 р., експорт впав на 13,0 млрд дол. США, або 16,6%, що, своєю чергою, спричинило значне скорочення ВВП (понад 50% у 2014 р.).

Наступна проблема полягає в тому, що динаміка 2014 р. суттєво змінила структуру експорту регіонів, у якій відбувся зсув від товарів важкої промисловості в бік продовольчих продуктів. Відтак продовольчі товари стали найважливішою статтею українського експорту, а зниження частки важкої промисловості у його структурі відбулося з 52,3% до 50,0%.

Втрата регіонами свого експортного потенціалу, як і гальмування темпів українського експорту до країн ЄС, нині є особливо актуальною проблемою на тлі закриття російського ринку. Водночас регіони України потребуватимуть також імпорту для підвищення їх конкурентоспроможності та збільшення обсягів експорту у майбутньому.

Для вирішення проблем, які сформувалися у сфері зовнішньої торгівлі регіонів України в умовах війни мають бути виконані такі заходи:

1. Активізація заходів щодо підтримки українських експортерів для припинення падіння темпів українського експорту, зокрема: стимулювання експорту до країн-членів ЄС через імплементацію Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і запровадження норм міжнародних стандартів.

2. Вирішення проблеми заміщення експорту важкої промисловості в результаті збільшення в структурі експорту регіонів продовольчих товарів. По-перше, необхідно відповідно і вчасно зреагувати на ці зміни та пристосовувати до них зовнішньоторговельну політику регіонів. По-друге, важливою є підтримка експорту важкої промисловості шляхом відповідних пільг і преференцій експортерам машинобудівної продукції

3. Дотримання принципів ведення ліберальної торговельної політики і утримання від протекціоністських заходів у контексті введення в дію режиму зони вільної торгівлі.

4. Усунення неефективної системи відшкодування ПДВ, що є ключовою проблемою для експортерів, а також розвиток інших фінансових інструментів стимулювання експорту.

5. Стимулювання імпорту енергоносіїв з ЄС і Білорусі, зокрема продовження політики заміщення імпорту нафти і газу з Росії імпортом з ЄС і Білорусі. Підтримка регіональних програм з енергоефективності, оскільки основна роль енергоносіїв у загальному обсязі імпорту регіонів показує високий потенціал для її зростання, а також стимулювання продажу електроенергії, виробленої з альтернативних джерел енергії.

Виконання цих заходів дозволить провести зміни в просторовій структурі зовнішньої торгівлі держави, а саме переорієнтацію зовнішнього вектора регіонів України та зміни ринків збуту зі звичних на ринки ЄС.

Список використаних джерел

1. Зовнішня торгівля України товарами та послугами [Електронний ресурс] / Статистичний збірник. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Український експорт до ЄС у 2015 році впав на 30%, до Росії – на 70% [Електронний ресурс] / Експрес on-line. – 7 грудня 2015 р. – Режим доступу : <http://expres.ua/news/2015/12/07/163390-ukrayinskyu-eksport-yes-2015-rosi-vpav-30-rosiyi-70>
3. Європа об'єднала Україну торгівлею, але знову втрачає Донбас [Електронний ресурс] / Європейська правда. – 11 червня 2015 р. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/11/7034692/>
4. Європейський ринок. Ми його втрачаємо? [Електронний ресурс] / Європейська правда. – 17 лютого 2015 р. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/02/17/7030948/>
5. Україна в 2015 р. вперше почала експорт в ЄС цукру та крохмалю [Електронний ресурс] / РБК – Україна. – Режим доступу : <http://www.rbc.ua/ukr/news/-godu-vpervye-nachat-eksport-es-sahara-krahmala-1443428001.html>
6. Інфографіка: що відбувається з імпортом та експортом в Україну [Електронний ресурс] / Forbes Україна. – 1 жовтня 2015 р. – Режим доступу : <http://forbes.net.ua/ua/business/1402923-infografika-shcho-vidbuvaetsya-z-importom-ta-eksportom-v-ukrayinu>
7. Динаміка імпорту України у 2014 році: аналітична записка [Електронний ресурс] / Німецька консультативна група c/o BE Berlin Economics GmbH. Берлін-Київ. – 24 березня 2015 р. – Режим доступу : <https://ukraine-office.eu/ukraines-import-and-export-dynamics-in-2014/>
8. Зовнішня торгівля: СНД втратили, ЄС ще не отримали [Електронний ресурс] / Українська правда. – 29 квітня 2015 р. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/04/29/540589/>
9. Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ [Електронний ресурс] / Аналітична доповідь. – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_table/dop_17_06_15.pdf
10. Попадинець Н. М. Функціонування конкурентоспроможного підприємництва у системі внутрішньої торгівлі в умовах підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / Н. М. Попадинець // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: [зб. наук. пр.] / НАН України. ДУ «Ін-т регіональних досліджень ім. М. І. Долишнього; редкол.: В. С. Кравців (відп. ред.). – Львів, 2015. – Вип.5(115). – С. 24-28.

References

1. State Statistics Service of Ukraine. (2014). *Zovnishnya torhivlya Ukrainy u tovaramy ta posluhamy [Ukraine's foreign trade in goods and services]*. Kyiv. Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].
2. Express onli-ne. (2015, December 7). Ukrainy's'kyu eksport do YES u 2015 rotsi vpav na 30%, do Rosiyi – na 70% [Ukrainian exports to the EU in 2015 fell by 30%, to Russia – 70%]. Retrieved from <http://expres.ua/news/2015/12/07/163390-ukrayinskyu-eksport-yes-2015-rosi-vpav-30-rosiyi-70> [in Ukrainian].
3. European truth. (2015, June 11). Yevropa ob'yednala Ukrayinu torhivleyu, ale zнову vtrachaye Donbas [Europe united Ukraine with trade, but loses Donbass again]. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/06/11/7034692/> [in Ukrainian].
4. European truth. (2015, February 17). Yevropeys'kyu rynok. My yoho vtrachayemo? [European market. Do we lose it?]. Retrieved from <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/02/17/7030948/> [in Ukrainian].
5. RBC – Ukraine. (2015, September 28). Ukrayina v 2015 r. vpershe pochala eksport v YES tsukru ta krokhmalyu [Ukraine in 2015 first began exporting to the EU sugar and starch]. Retrieved from <http://www.rbc.ua/ukr/news/-godu-vpervye-nachat-eksport-es-sahara-krahmala-1443428001.html> [in Ukrainian].
6. Forbes Ukraine. (2015, October 1). Infografika: shcho vidbuvaet'sya z importom ta eksportom v Ukrayinu [Infographics: what happens to imports and exports to Ukraine]. Retrieved from <http://forbes.net.ua/ua/business/1402923-infografika-shcho-vidbuvaetsya-z-importom-ta-eksportom-v-ukrayinu> [in Ukrainian].
7. BE Berlin Economics GmbH. (2015, March 24). Dynamika importu Ukrainy u 2014 rotsi [Dynamics of Ukraine's imports in 2014: analytical note]. Retrieved from <https://ukraine-office.eu/ukraines-import-and-export-dynamics-in-2014/> [in Ukrainian].
8. Ukrainian Pravda. (2015, April 29). Zovnishnya torhivlya: SND vtratly, YES shche ne otrymaly [Foreign trade: CIS is lost, the EU is not received yet]. Retrieved from <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/04/29/540589/> [in Ukrainian].
9. NISS. (2015). Ekonomika rehioniv u 2015 rotsi: novi realiyyi i mozhlyvosti v umovakh zapochatkovanykh reform [The economy of the regions in 2015: new realities and opportunities under conditions of the launched reforms]. Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/2015_table/dop_17_06_15.pdf [in Ukrainian].
10. Popadynets, N. M. (2015). Funktsionuvannya konkurentospromozhnogo pidpryyemnytstva u systemi vnutrishn'oyi torhivli v umovakh pidpysannya Uhody pro asotsiatsiyu mizh Ukrayinoyu ta YES [Functioning of a

competitive entrepreneurship in the system of domestic trade in terms of signing the Association Agreement between Ukraine and the EU]. In V. Kravtsiv (Ed.), *Sotsial'no-ekonomichni problemy suchasnoho periodu Ukrainy [Socio-Economic Problems of the Modern Period of Ukraine]: Vol. 115(5)*, pp. 24-28). Lviv: SI «Institute of Regional Research n.a. M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine». [in Ukrainian].

Karpyak M. O., Popadynets N. M. Foreign economic activities of regions in Ukraine in the conditions of Russian aggression: structural features

In a worsening political and economic conflict with Russia and geopolitical changes on a global scale poses some new challenges and tasks associated with maintaining relations with its main strategic partners and at the same time promoting and strengthening positions of our state on international arena. In this context, particular importance is the structural definition of the priorities of foreign economic activity of the regions of Ukraine in the light of geopolitical configurations that currently are formed brightly in the global economic space and which, in turn, will play a key role in developing the international policies of the new time.

The economic and political situation in Ukraine at the present time, revolutionary and military events of recent years, caused dynamic changes in the overall structure of the state economy, and in particular in the sphere of foreign economic activity of regions. Thus, the share of export in GDP of Ukraine is more than 50%, therefore, how pattern develops foreign economic activity of regions depends on the fate of the state's economy in general.

The aim of the article is evaluation of structural features of the modern condition of foreign economic activity of regions of Ukraine in conditions of Russian aggression and the identification of trends in the development of their foreign economic relations.

In the article the author are analyzed the features of development of foreign economic activity of the regions in Ukraine for the period 2013-2015 and impacted the evaluation of the military aggression of Russia on the development of their foreign trade. During the study period it is revealed that the export potential of regions of Ukraine losing its position, which, in turn, directly leads to a fall in its GDP. At the same time, there are bright changes in the spatial structure of export of Ukraine, namely the reorientation of the export vector of its regions and the change of markets with the usual new. The statistics today reflect the new reality of foreign trade, which is formed in the regions of Ukraine. There have been changes in the areas of foreign trade policy of regions of Ukraine, namely from the countries-members of the CIS to the EU and other countries of the world. In foreign trade turnover of regions of Ukraine, the share of the countries-EU members has increased in 2015 from 26% to 31,8%.

On the background of the general decline of Ukrainian exports, it is revealed that notable falling for 2013-2015 were also imports. Drop import of most goods and services was observed as from Russia from the countries-EU members. The imports of goods decreased exclusively in all regions of Ukraine, and the fall ranged from 1,3% in Poltava to 47,7 % in Donetsk regions.

The factors that influenced the decline of foreign economic activity in all regions of Ukraine are researched and analyzed. Due to changes in structural proportions in foreign trade of the regions of Ukraine defined the main problems of development of their economic relations. As a result of the analysis recommendations to overcome the identified problems and regulation of structural imbalances in development of foreign economic activity of Ukrainian regions are proposed.

Keywords: export, foreign economic activities, free trade area, import, regions of Ukraine.

Карп'як Марія Олександрівна – кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: marimusic@meta.ua). Karpyak Mariya Oleksandrivna – Ph.D. (Econ.), Researcher of the Department of regional economic policy of the SI «Institute of Regional Research n.a. M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine».

Попадинець Назарій Миколайович – кандидат економічних наук, науковий співробітник відділу регіональної економічної політики ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України» (e-mail: popadynets.n@gmail.com). Popadynets Nazariy Mykolayovych – Ph.D. (Econ.), Researcher of the Department of regional economic policy of the SI «Institute of Regional Research n.a. M. I. Dolishniy of the NAS of Ukraine».

Надійшло 16.03.2016 р.